

LOPS-tuunamo

Laaja-alainen osaaminen

FM Nina Penttinen

Historian ja yhteiskuntaopin lehtori

Opettajankouluttaja

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu

Laaja-alainen osaaminen ja Viikin normaalikoulun LOPS

- **Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet avattiin eri opintojaksoissa**
- **Esimerkiksi: MAA2 Funktiot ja yhtälöt 1 (3 op)**
- **Vuorovaikutusosaaminen**
  - Matematiikasta keskustelu yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa kehittää sosiaalisia taitoja, yhteistyökykyä ja yhdessä oppimisen taitoja. Opintojaksolla harjoitellaan matemaattisen ajattelun kielentämistä ja sen esittämistä sekä suullisesti että kirjallisesti.
- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
  - Ilmiöiden matemaattinen mallintaminen funktioiden avulla lisää ymmärrystä matematiikan yhteyksistä arkielämään ja muihin tieteenaloihin.
- **Hyvinvointiosaaminen**
  - Opiskelija kehittää epävarmuuden sietokykyään ja sinnikkyytään. Lisäksi opiskelija harjoittelee opiskelemaan matematiikkaa yhteistyössä muiden kanssa. Opiskelija harjoittelee hallitsemaan ajankäyttöään ja laajoja aihekokonaisuuksia.

Laaja-alainen osaaminen ja Viikin normaalikoulun LOPS

YH1 Suomalainen yhteiskunta (2 op)

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**

- Opintojaksossa hankitaan perustietoja kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksista Suomessa, suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen toimintaperiaatteista ja rakenteista ja verrataan sitä osin muunlaisiin yhteiskuntajärjestelmiin.
- Opintojaksolla tuetaan aktiivista kansalaisuutta ja toimijuutta esimerkiksi tutustumalla monipuolisesti nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin opiskelijan omalla paikkakunnalla sekä laajemmin Suomessa.

- **Monitieteinen ja luova osaaminen**

- Opintojaksolla kehitetään syventämällä monilukutaitoa ja muun muassa vahvistetaan kykyä arvioida tiedon luotettavuutta ja merkittävyyttä.
- Eettisyys ja vastuullisuus sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen tulevat myös esiin yhteiskunnan kokonaisuutta ja erilaisia toimintavaihtoehtoja ja niiden syitä ja seurauksia arvioidessa.
- Opintojaksossa harjoitellaan rakentavaa argumentointia ja vuorovaikutusta.

- **Arviointi**

- Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Integroidut opintojaksot

- **IN01 Tekstejä maailmasta (4 op)**
  - **ÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op) + GE1 Maailma muutoksessa (2 op)**
- **IN02 Ajattelun taitoja ja terveystoimintaa (4 op)**
  - **FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun (2 op), TE1 Terveystoimintana (2 op)**
- **IN03 Ympäristöekologia ja vuorovaikutus (3 op)**
  - **ÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op), BI2 Ekologian perusteet (1 op), BI3 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1 op)**
  - Integroidun opintojakson perusta on **monitieteellinen opintojakso**, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia tarkastella ajankohtaisia ympäristökysymyksiä ja muodostaa perusteluja näkemyksiä. Tämä harjaannuttaa opiskelijaa **monitieteelliseen ajatteluun**.
  - Ajankohtaisten ympäristökysymysten käsittely ja analyysi vahvistavat opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**.
  - **Eettisyys ja ympäristöosaaminen** vahvistuvat kestävään tulevaisuuteen liittyvien teemojen tarkastelun kautta.

Laaja-alaisen osaamisen arviointi

- **LOPS:** Laaja-alaisen osaamisen osa-alueita arvioidaan summatiivisesti ja formatiivisesti opintojaksoissa
- **Ratkaisu opintojaksoittain:** *Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia*
- Arvioitaessa tulee aina kysyä:
  - Mitä arvioidaan? Miten ja miksi?
- **Mitä haasteita arviointiin liittyy?**
  - Laaja-alainen osaaminen ja sen osa-alueet on määritelty opetussuunnitelman yleisessä osassa pintapuolisesti -> niiden tarkentaminen oppiainekohtaisesti tärkeää. Tämä tukee myös arviointia, joka tapahtuu aina oppiainekohtaisesti.
  - Haaste: Miten ohjata opetusharjoittelijoita laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden havaitsemiseen, huomioimiseen ja arviointiin?
- **Tavoitteena konkretia: eNorssin OPS-työryhmä**
  - Havainnointilomake
  - Ohjeistus laaja-alaisen osaamisen toteuttamiseen ja arviointiin oppitunneilla

Laaja-alaisen osaamisen havainnointi

Lukion laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Havainnoi, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet näkyvät oppitunnilla. **Merkitse** rasti kohtiin, jotka näkyvät seuraamalla oppitunnilla. **Kirjaa** myös konkreettisia huomioita / esimerkkejä.

Oppiaine ja opintojakso: _____

Laaja-alaisen osaamisen osa-alue	Opiskelijan laaja-alaiselle osaamiselle asetettuja tavoitteita	Huomioita / esimerkkejä
Hyvinvointiosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> ___ Identiteetin rakentaminen ___ Omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen ___ Teknologian vastuullinen käyttö ___ Eettisten elämäntapojen vahvistaminen ___ Empatiataidot ___ Moniperspektiivisyys ___ Oman ja toisten hyvinvoinnin tukeminen ___ Sennikkyyys ja taito sietää muutoksia 	
Vuorovaikutusosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> ___ Tunne- ja empatiataidot ___ Yhteisöön kuuluminen ___ Sosiaaliset taidot ___ Yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot ___ Kielitietoisuus ja monilukutaito ___ Rakentava ja kunnioittava vuorovaikutus ___ Sananvapaus ja sen vastuullinen käyttö ___ Opiskelijoiden osallisuuden vahvistaminen ___ Eri kielten ja kulttuurien välinen vuorovaikutus 	
Monitieteinen ja luova osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> ___ Tekstitaidot ___ Uteliaisuus ___ Motivaatio oppia ___ Asioiden välisten yhteyksien etsiminen ___ Lähdekritiisyys ___ Erilaisten tekstien tuottaminen ja ymmärtäminen ___ Monimutkaisten ongelmien ratkaisumahdollisuuksien tutkiminen ___ Luova ongelmanratkaisu ___ Tulevaisuustaidot ___ Teknolginen minäpystyvyys 	

Yhteiskunnallinen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> ___ Aktiivinen kansalaisuus ___ Yhteiskunnallinen osallisuus ___ Opiskelijan opintojen ulkopuolisen osaamisen huomioonottaminen ___ Muutoksen hyväksyminen ___ Demokratiataidot ___ Toiminen oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden puolesta ___ Työelämävalmiudet ja yrittäjämäinen asenne ___ Epävarmuuden, turhautumisen ja epäonnistumisen sietäminen 	
Eettisyys- ja ympäristöosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> ___ Toiminta ympäristön ja yhteisön hyväksi ___ Kestäväen kehityksen eri ulottuvuudet: ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ___ Ilmastomuutoksen hillintä ___ Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ___ Kiertotalous ja kestävä kuluttajuus ___ Vastuunkanto ympäristöstä ja yhteisöstä ___ Agenda 2030 	
Gloaali- ja kulttuuriosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> ___ Oman ja muiden identiteettien kunnioittaminen ___ Kansainvälisyysvalmiudet ___ Kulttuuriperinnön tuntemus ___ Kulttuurien moninaisuuden ymmärtäminen ___ Gloaali eettinen toimijuus ___ Ihmisoikeuksien tärkeyden ymmärtäminen ___ Yhdenvertaisuuden edistäminen 	

Laaja-alaisen osaamisen huomioiminen harjoitustuntien suunnittelussa ja arvioinnissa

1. Taustoita

- Miksi juuri kyseiset laaja-alaisen osaamisen osa-alueet valittu opintojaksoon?
Mitä yhteyksiä muihin oppiaineisiin?

2. Määrittele käsitteet ja kontekstualisoi

- Miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan kyseisessä oppiaineessa ja / tai opintojaksossa.
  - Mihin keskeisiin sisältöihin ne liittyvät?
  - Mitä taitoja ne vahvistavat?
  - Millaisia arvoja ja asenteita kohti opiskelijaa ohjataan?

3. Toteuta ja arvioi

- Miten valitut työtavat ja oppimisympäristöt tukevat laaja-alaista osaamista?
- Miten valitut arviointimenetelmät tukevat laaja-alaisen osaamisen tavoitteita?
- Miten sisältöjen, taitojen ja laaja-alaisen osaamisen arviointi yhdistyy arvioinnin eri muodoissa?
- **Minkälaisia esimerkkejä toteutuksesta löytyy?**

Laaja-alainen osaaminen yhteisöllisyyden vahvistajana Viikin norssin lukiossa

- **Yleiset tavoitteet toiminnalle:**

- **Konkreettisuus**

- Sisällöt ja tavoitteet eivät jää abstraktin tasolle

- **Kokonaisuus**

- Ylitetään oppiainerajoja ja luodaan laajoja kokonaisuuksia, monitieteinen näkökulma

- **Korostetaan:**

- opiskelijälähtöisyyttä
- opiskelijoiden osallistamista, vuorovaikutteisuutta ja tiimeissä toimimista
- keskustelua, kokemusten jakamista, omaa pohdintaa

- **Tavoitteena on, että opiskelija oppii:**

- hahmottamaan omia haasteita ja kehityskohteita
- kehittämään rohkeutta, uteliaisuutta ja motivaatiota
- sietämään epämukavuutta ja epävarmuutta
- hahmottamaan oppiaineiden välisiä yhteyksiä sekä niiden yhteyksiä koulun ulkopuolisiin asioihin
- laajentamaan maailmankuvaansa ja hahmottamaan maailman monimutkaisuutta sekä yksin että yhdessä
- kehittämään työelämätaitoja ja ymmärtämään laajemmin työelämän mahdollisuuksia
- sisäistämään, että abstrakti ja käytännöllinen ajattelu lisää myös jatko-opintovalmiuksia

Laaja-alainen osaaminen yhteisöllisyyden vahvistajana Viikin norssin lukiossa

- Lukuvuonna 22-23 Globaalikasvatus ja rauhantyö (Globaali- ja kulttuuriosaaminen, Eettisyys ja ympäristöosaaminen)
- Lukuvuonna 23-24 Hyvinvointia tukemassa (Hyvinvointiosaaminen)
- Lukuvuonna 24-25 Lukutaito (Monitieteinen ja luova osaaminen)
- Mitä haasteita:
  - Mistä rahoitus ja kuka vetää?
  - Lukion lukuvuodessa paljon reunaehtoja
  - Miten osallistetaan opiskelijoita?
  - Miten sisällytetään koulun rakenteiseisiin, jotta toiminnasta tulee jatkuvaa?

Lukuvuosikello

Aikataulu	Toiminta	Lukion opiskelijat	Opettajat	Opetusharjoittelijat	Huomioitavaa
Edellisen lukuvuoden kevät	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueen valinta Varmistuneet päivämäärät yhteiseen kalenteriin	Tapaaminen opiskelijakunnan hallituksen kanssa: Mihin osa-alueeseen opiskelijat haluavat sitoutua? Miten OPKH toiminnassa mukana?	Kysely opettajille: Miten näkyy oppiaineissa (lops)? Miten voisi soveltaa lisää?	Miten osallistetaan?	Vastuuopettajan palkka: 1 vvt / hankeraha / lukioressurssi
Lukuvuoden alku	Lukuvuoden toiminnan ja aikataulujen suunnittelu Mitkä vuosiluokat osallistuvat Päivänavausten varaaminen Loputkin päivämäärät yhteiseen kalenteriin Selvityksen teko: mitä korkeakouluopintoja tarjolla	Tapaaminen OPKH:n kanssa: miten opiskelijat mukaan lukuvuoden toimintaan? Lukuvuoden aikatauluista tiedottaminen Korkeakouluopinnoista tiedottaminen	Kysely opettajille: Kehittäjäopettajien aktivointi Valitun osa-alueen nostaminen oppiaineissa	Laaja-alainen osaaminen osaksi perusharjoittelun harjoitustunteja	Aikataulun suunnittelussa huomioi: arviointiviikot, ylioppilaskokeet, penkkarit, vanhojenpäivä
Syky	Asiantuntijavierailujen (luennot) sopiminen Teemapäivästä (aikataulut, vetäjät) sopiminen Asiantuntijavierailu I: luento kaikille lukiolaisille Seminaari opetusharjoittelijoille laaja-alaisuudesta	Keskustelu: Millainen teemapäivä mielekäs? Miten motivoida opiskelijat osallistumaan?	Tiedottaminen opettajille aikatauluista Miten hankkeen teemat näkyvät opintojaksoissa	Miten osallistetaan? Vaikutus harjoitustuntien aikatauluihin Seminaari: laaja-alainen osaaminen lukiossa (lops)	Vierailijoiden ja työpajojen vetäjien palkkiot, miten maksetaan?
Kevät	Teemapäivä (ohjeet ja haasteet liitteenä) Asiantuntijavierailu II: luento kaikille lukiolaisille	Tiedottaminen, osallistaminen	Tiedottaminen, valvontavastuu	Mukaan teemapäivään Laaja-alaisuus ja sen arviointi osana opetusharjoittelua ja harjoitustuntien ohjaamista	Miten teemapäivästä viestitään koulun ulkopuolisille tahoille?
Lukuvuoden loppu	Hankkeen loppuraportin kirjoittaminen Seuraavan lukuvuoden osa-alueen valinta OKM:n ja OPH:n hankehaut: rahoitus sieltä?	Palautteen kerääminen opiskelijoilta	Vastuuopettajan valinta		

Digitaidot osana laaja-alaista osaamista

- **Teemaopinnot 2 -opintojakson tarkoituksena antaa valmiuksia lukio-opintoihin**
- **Ennen:** sisältö pääosin digiosaamista (Teams, Office, Abitti ja siihen liittyvät ohjelmistot)
- **Muutos:** osa ohjelmistojen osaamisesta opintojaksoihin, tilalle laaja-alaisen osaamisen taitoja:
  - **Hyvinvointi:** opiskelutaidot, jaksaminen ja aikataulut
  - **Medialukutaito:** Tiedonhankinta, lähteiden luotettavuuden arviointi
  - **Uudet lukutaidot:** Ohjelmoinnillinen ajattelu ja algoritmit

